

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلّٰهِ مَنْ أَقْرَأَ وَيَسِّرُ لِلْمُؤْمِنِينَ الدِّّينَ
يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَرَأَ كَبِيرٌ

Dhugumatti, Qur'aanni kuni wanta hundarra qajeeltu taatetti
nama qajeechha. Warroota amanantii hojji gaggaarii hojatan,
mindaan guddaan akka isaanif jiru ni gammachisa.

Indeed, this Qur'an guides to that which is most suitable and gives good tidings
to the believers who do righteous deeds that they will have a great reward.

Suuratu Al-Israa 17:9 www.sammubani.com

Tafsiira Suuratu Al-Hadiid-Kutaa 1

Description

Alhamdulillah Rabbil aalamiin, hanga ammaatti gargaarsa Mawlaatin suuralee (boqonnaalee) Qurâ€™aanaa waaâ€™ee Guyyaa Qiyaamaa dubbatan ibsa waliin ilaala turreera. Dhugumatti, boqonnaaleen kunniin haala ajaaâ€™ibaatin gahuumsa namaati fi waaâ€™ee Qiyaamaa siritti ibsu. Ragaalee qalbii yaqiinan (mirkaneefannaan) guutan dhiyeessu. Namni ragaalee kanniin arguun Qiyaamaan dhugaa taâ€™uu erga mirkaneefatee fi gahuumsi ilma namaa eessa akka taâ€™ee erga beeke, gaafi kana gaafachuun isaa hin oolu: â€œGuyyaa Qiyaamaa fi Gahuumsa kana gahuuf maaltu na barbaachisaa? Namni jirenyaa addunya keessatti gahuumsa dhuma gahuuf deemsarra jira. Kanaafu, gahuumsa dhuma gahuuf akka galaatti (sinqiitti) maal qabadhee deemu qabaa?â€

Eeyyeen, Qurâ€™aanni kana hundaaf deebii quubsaa ni kenna. Deebii kana kennuuf suuratu Al-Hadiid filanne. Suuratu Al-Hadiid namni gahuumsa dhuma gahuuf maal gochuu akka qabu haala ajaaâ€™ibaatin ibsiti. Jalqaba irratti, hundee iimaanaa kan taâ€™ee Rabbitti amanuu irraa jalqaba. Sifaata (amaloota) Isaa ni dubbata. Kanaafu, galaa jalqabaa namni gahuumsa dhuma gahuuf fudhachuu qabu iimaana waan taâ€™eeef, sifaata Rabbii erga ibsee booda â€œAaminu billah wa rasuulihi (Rabbii fi Ergamaa Isaatti amanaa)â€ jedha. Itti aansun qabeenya irraa akka arjooman affeera. Kuni galaa guddaa gahuumsa gahuuf nama gargaarudha. Itti aansun Qiyaaman haqa taate tuni yommuu dhaabbattu haala muâ€™mintootaa fi munaafiqoota dubbata. Muâ€™mintoonni amanuu fi hojji gaggaarii hojjachuu galaa (siinqi) qopheefataa waan turaniif Guyyaa dukkanaa san ifni isaan fuundura fiiga. Munaafiqonni immoo amanuu fi hojji gaari hojjachuu waan didaniif galaa hin qopheefanne. Kanaafu, ifa dhabuun dukkana keessa raataâ€™u. Itti aansun warra amanantii fi hojji gaggaarii hojatan ni faarsa. Mindaa isaanii ni dubbata. Achiin booda haqiqaa (dhugaa) jirenyaa addunya haala ajaaâ€™ibaatin fakkeenyaan ibsa. In sha Allaah kanniin hundaa ibsa waliin balâ€™innaan ilaalla. Hanga xumuraatti waliin turuuf isin qophiidhaa? Suurah tanaan hurrii fi dukkanni baayâ€™een akka namarrraa deemu abdi qabna. Haa jalqabnuâ€!

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ أَسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلْجُ
فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا
كُنْتُمْ وَإِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴾ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ
الْأُمُورُ ﴾ يُولِجُ الْلَّيلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي الْلَّيلِ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴾

Maqaa Rabbii Ar-Rahmaan, Ar-Rahiim taâ€TMeen [jalqaba]

﴿سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ لَهُ
مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾
هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّهِيرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾

â€œ(1)â€ Wanti samiiwanii fi dachii keessa jiru hundi Rabbiin qulqulleessa. Inni Injifataa, Ogeessa. (2)-Mootummaan samiiwanii fi dachii kan Isaati; ni jiraachisa ni ajjeesa. Inni waan hundaa irratti Dandaâ€TMaadha.(3)-Inni Al-Awwal, Al-Aakhir, Az-Zaahir, Al-Baixin. Inni waan hundaa beekadha.â€ Suuratu Al-Hadiid 57:1-3

â€œWanti samiiwanii fi dachii keessa jiru hundi Rabbiin qulqulleessa.â€ Kana jechuun wantoonni samii torbanii fi dachii keessa jiran hundi Rabbii oltaâ€TMaa hanqinna hundarrraa faaruu Isaatiin qulqulleessu. Wantoonni samii fi dachii keessa jiran hundi Isaaf gadi jedhu, jabeenya fi aangoo Isaatiif masakamu. Kanaaf ni jedha: â€œInni Injifataa Ogeessa.â€ Kana jechuun uumamtoota Isaa irratti Injifataadha, wanti hundi Isaaf gadi jedhu. Murtii Isaa jalaa gonkumaa bahuu hin dandaâ€TMan. Wanti Isa injifatu tokkollee hin jiru. Uumamtoota uumuu, dhimmoota Isaanii qindeessu, ajajuu fi dhoowwu keessatti Inni Ogeessa.[1] Ogeessa jechuun beekumsa guutuu kan qabu, keessaa fi ala, jalqabaa fi xumura wantoota hundaa kan beekuu fi wanta hundaa bakka isaaf malu kan kaaâ€TMudha[2]

â€œMootummaan samiiwanii fi dachii kan Isaati;â€ Kana jechuun samiin torban, dachii fi wantoonni isaan keessa jiran hundi kan Isaati, aangoo guutuu isaan irratti qaba. Isaan keessatti wanti Isa diduu fi dadhabsiisu tokkollee hin jiru. Isaan keessatti ajajaa fi murtii Isaa hojii irra ni oolcha.[3] Uumamtoota Isaa irratti aangoo guutuu qabaachuu fi isaan keessatti ajajaa fi murtiin Isaa hojii irra ooluu wantoota agarsiisan keessaa, jiraachisuu fi ajjeesudha. Ni jedha: â€œni jiraachisa ni ajjeesa.â€ Kana jechuun akka fedhetti wanta tokko argamsiisuun uumamtoota Isaa irraa wanta fedhe ni jiraachisa. Kunis kan taâ€TMu, copha bishaan saalaa duâ€TMaa taâ€TMee marsaalee baayâ€TMee keessa erga dabarsee lubbuu

itti afuu fun lubbu-qabeessa taasisuudha. Akkasumas, jireenyan booda lubbu-qabeenyi irraa wanta fedhe ni ajjeesa.^[4]

Jiraachisuu fi ajeessu Rabbii oltaâ€™aa malee eenyullee hojjachuu hin dandaâ€™u. Namni ajjeechaaf sababa taâ€™aa malee gonkumaa lubbuu ykn ruuhi nama keessa luqqisuu hin dandaâ€™u. Akkasumas, osoo namoonni addunyaa guutuu keessa jiran walitti qabamanii, wanta duâ€™aatti lubbuu seensisu hin dandaâ€™an ykn jiraachisu yoo barbaadan gonkumaa jiraachisuu hin dandaâ€™an. Mee ilaali, faranjoonni boca qaama nama ni kaasu, ni bocu. Garuu gonkuma boca kanatti lubbuu gochuu hin dandaâ€™an. Saayintistoonni seeli xiqqoo lubbuu qabdu uumuuf garmalee carraaqan, gonkumaa kana gochuu hin dandeenye. Kanaafu, ajeesu fi jiraachisu kan dandaâ€™u Rabbii oltaâ€™aa qofa.

Inni waan hundaa irratti Danda aadha. Inni wantoota hundaa irratti Dandeetti guutuu qaba. Wanti tokkollee Isatti hin ulfaatu. Wanti Inni fedhe ni ta a, wanti Inni hin feene hin ta u.

Wanti guddaa asirraa barannu, samiin torban, dachii fi wantoonni isaan keessa jiran hundi kan Rabbii erga taâ€™anii, aangoo guutuu isaan irratti Kan qabu, wanna fedhe Kan jiraachisu fi ajjeesu Isa qofa erga taâ€™e, Haqaan Gabbaramaan Isa qofa. Wantoonni Isaan ala jiran aangoo fi qabaa Isaa jala jiru. Yoo Inni waa isaaniif kenne malee waa qabaachu hin dandaâ€™an. Kanaafu, Rabbiin ala wanna biraatiif gadi jechuu fi gabbaruun baaxila (soba guddaadha.) Ammas, Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa waan hundaa irratti dandaâ€™aa waan taâ€™eeef qorannoof, mindeessu fi adabuuf namoota duâ€™an lamuu ni kaasa.

Inni Al-Awwal, Al-Aakhir, Az-Zahir, Al-Baixin. Inni waan hundaa beekadha.
He is the First [nothing is before Him] and the Last [nothing is after Him], the Most High
[nothing is above Him] and the Most Near [nothing is nearer than Him]. And He is the All-Knower
of every thing.
Suuratu Al-Hadiid 57:3

Aayan akka ifa taatuf â€œMuhsin Khanâ€• English Translation irraa fudhatame.

Akka lugaatti awwal jechuun jalqaba (first), Aakhir jechuun booda (last), zaahir- oltaâ€™aa (most high), ifa bahaa, baaxin-keessa, dhokataa

Kunniin maqaalee Rabbii oltaâ€™aa of eeggannoo guddaa barbaachisu waan taâ€™aniif mee gara hadiisaa fi aalimmani haa deebinu:

Al-Awwal-Wantoota hundaa kan durse, uumamtoonni argamuun dura Jiraataa Kan taâ€™e, homtu Isa dura yookiin Isa waliin hin turre.[\[5\]](#) Yeroo hundaa jiraataa kaâ€™uumsa hin qabne. Wantoonni Rabbiin ala jiran hundi wanta argaman, kaâ€™uumsa qabanii fi dhabamaan booda kan argamaniidha.

Al-Aakhir-uumamtoonni erga badanii booda Kan hafuu fi turuudha.[\[6\]](#) Yeroo hundaa jiraataa xumura hin qabneedha.

Az-Zaahir-wanta Isaa gadi jiran hundaa ol Kan taâ€™eedha. Wanti Isaa ol taâ€™e tokkollee hin jiru.^[7]

Hiikkaa Qurâ€™aanaa garii keessatti maqaa kana Ingiliffaan, â€œManifestâ€¢Amaariffan, â€œáŒá•á• á•â€¢ jechuun hiikan. Tafsiira garii keessattis akkanuma jedhee waan ibsuuf akka dogongoraatti akka hin ilaal. Ibsi kanaa: ragaaleen sifaata (amaloota) Rabbii agarsiisan ifa kan bahaniidha. Jiraachuun Isaa aduu caalaa ifa kan baheedha. Ammas, ragaaleen Tokkichummaa Isaa, dandeetti, beekumsaa fi ogummaa Isaa agarsiisan ifa kan bahaniidha.^[8]

â€œAl-Baixinâ€“ keessa wantoota hundaa Kan beekuudha.

â€˜Nama keessaa fi ala isaa yommuu beekanâ€™ Arabiffaan ni jedhama: â€œBaxantu fulaan wa khabartuhuâ€ (Ebaluun keessa isaa beeke). Rabbiin subhaanahu keessaa fi ala dhimmoota hundaa beeka. Sheyku Saâ€™dii ni jedha: maqaan â€œAl-Baixinâ€ Jedhu iccitii, wanta garmalee dhoksaa, garmalee xixiqoo fi haphii taâ€™an beeku agarsiisa. Akkasumas, haala guutuu taâ€™een dhiyoo taâ€™uu agarsiisa.â€ [9]

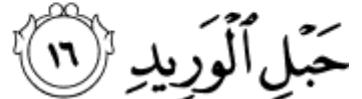
Ammas hiika Qurâ€™aanaa garii keessatti maqaa Al-Baixin jedhu Ingilffaan, â€œHiddenâ€ Amaariffan â€œاَعْلَمُ بِهِنَاكُمْ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْهُنَّ jechuun hiikan. Yeroo kanatti ibsi kanaa: Zaatni Rabbii subhaanahu namoota irraa dhokataadha. Addunyaa tana keessatti namoonni Rabbii oltaâ€™aa ijaan arguu hin dandaâ€™an [10]

Maqaalee armaan olii hadiisni Ergamaa Rabbii (SAW) haala kanaan nuuf ibsa:

â€œYaa Rabbii! Gooftaa samiiwanii, Gooftaa dachii, Gooftaa Arshii guddaa, Gooftaa keenyaa fi Gooftaa waan hundaa taate. Sanyii fi firii Kan baqaqsu, Tawraat, Injiili fi Furqaana (Qurâ€™aana) Kan buuse [Sihi]. Sharrii wanta kallacha isaa Ati qabde hundarraa Siin eeggama. **Yaa Rabbii Ati Al-Awwal Si dura homtu hin turre. Ati Al-Aakhir Si booda homtu hin jiru. Ati Az-Zahir homtu Si ol hin jiru. Ati Al-Baixin homtu Si caalaa dhiyoona hin jiru.** Baâ€™aa liqaa nurraa kaasi, hiyyummaa irraa nu duroomsi.â€ [Sahih Muslim 2713, Ibn Majah 3873](#)

â€œAti Al-Baixin homtu Si caalaa dhiyoona hin jiru.â€ Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa wantoota hundatti dhiyoodha, keessa isaanii siritti Kan beekudha. Qurâ€™aana keessatti:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا أَلْإِنْسَنَ وَنَعْلَمُ مَا تُوَسِّعُ بِهِ نَفْسُهُ، وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْهُ

â€œDhugumatti, nama uumneerra. Waan lubbuun (nafseen) isaa itti hasaastus ni beekna. Nuti [beekumsa Keenyan] hidda dhiigaa caalaa gara isaatti dhiyoodha.â€ Suuratu Qaaf 50:16

â€œInni waan hundaa beekadhaâ€ samii fi dachii keessatti wanti Isarraa dhokatu tokkollee hin jiru. xiqqas guddas, dhokataas ifa bahaas takkaan beeka.

Kitaabban wabii:

- [1] Tafsiiru Muyassar-537, Tafsiiru Saâ€™dii-987
- [2] https://books.islamway.net/1/3813/12117/020_26.pdf
- [3] Tafsiiru Xabarii-22/384
- [4] Madda olii
- [5] https://books.islamway.net/1/3813/12117/007_9_10.pdf
- [6] Madda olii
- [7] Tafsiiru Xabarii-22/385, https://books.islamway.net/1/3813/12117/008_11_12.pdf
- [8] Tahriir wa tanwiir-27/362

[9] https://books.islamway.net/1/3813/12117/008_11_12.pdf

[10] Tahriir wa tanwiir-27/362

Date Created

January 4, 2020

Author

admin